

TRETÍ ROČNÍK MEDZINÁRODNEJ KONFERENCIE SLOVAK OPEN SCIENCE FORUM

Mgr. Matej Harvát, PhD.; matej.harvat@cvtisr.sk; (Centrum vedecko-technických informácií SR)

Už tretí rok sa v priestoroch barokového Pálffyho paláca v Bratislave uskutočnilo jedinečné odborné podujatie zamerané na otvorenú vedu. Podobne ako po minulé roky hlavnú náplň programu tvorili vystúpenia popredných zahraničných expertov a expertiek usilujúcich sa o šírenie dobrej praxe princípov otvorenosti vo vedeckej komunikácii.

<https://doi.org/10.52036/1335793X.2025.2.81-82>

Záštitu nad konferenciou Slovak Open Science Forum 2025 v tomto roku prevzala Organizácia Spojených národov pre vzdelávanie, vedu a kultúru (UNESCO). Podujatie otvorila príhovorom generálna tajomníčka Slovenskej komisie pre UNESCO Denisa Koterec Frelichová, v ktorom poukázala na potrebu budovania transparentného a otvoreného vedeckého prostredia. Zároveň zdôraznila nutnosť držať krok s vývojom technológií umelej inteligencie, ktoré výrazne menia spôsoby, akými sa realizuje aj komunikuje vedecký výskum.

Prvý blok príspevkov začal prezentáciou zástupcu UNESCO, Ezra Clarka, ktorý pôsobí v danej organizácii ako vedúci oddelenia pre politiku v oblasti vedy, technológií a inovácií. Jeho prezentácia *Towards equitable scholarly communication: Implementing the UNESCO Recommendation on Open Science* vo všeobecnej rovine predstavila aktivity a iniciatívy, ktorými UNESCO podporuje otvorenú vedu. Skutočnosť, že táto významná medzinárodná organizácia v súčasnosti udáva smer pri rozvoji otvorených praktík vo vede a vzdelávaní dokazuje okrem iného aj vydanie strategických Odporúčaní pre otvorenú vedu¹, ako aj súboru nástrojov² pre akademickú obec a vydavateľstvá určených na podporu ich implementácie.

Program pokračoval podnetnou prezentáciou *The Role of Diamond Open Access in the Future of Scholarly Publishing*, ktorú predniesla Iva Melinščak Zlodi zo Záhrebskej Univerzity, pôsobiaca o. i. ako predsedníčka predstaviteľstva medzinárodnej organizácie SPARC. Prezentujúca poskytla zasvätený pohľad na nekomerčný spôsob otvoreného publikovania, ktorý sa v posledných rokoch charakterizuje termínom diamantový otvorený prístup. Rozvoj a podpora odbornou komunitou vedeného otvoreného publikovania, ktoré nie je závislé na generovaní

zisku a vyžadovaní poplatkov, je jedným z hlavných súčasných cieľov organizácií a projektov otvorenej vedy. K takýmto aktivitám patria napríklad európskou komisiou financované projekty DIAMAS a CRAFT-OA, ktoré mali za cieľ zlepšiť prostredie a infraštruktúry pre „diamantovú cestu“ OA.

Prvý dopoludňajší blok uzatvoril Jan Černý z Vysokej školy ekonomickej v Prahe vysoko aktuálnou prednáškou *Artificial Intelligence in Intellectual Property*. Černý načrtol, akým výrazným a všadeprítomným spôsobom rozmach generatívnej umelej inteligencie ovplyvňuje ľudskú kreativitu v akademickom prostredí a technologicky zameranom výskume. Otázka autorstva v kontexte využívania (i zneužívania) AI technológií v súčasnosti prechádza priam zmenou paradigmy. Prezentujúci vo všeobecnej rovine navrhol riešenia, ktorými je možné vhodne reagovať na nezadržateľný nástup nových autorských postupov – posilňovanie digitálnej a informačnej gramotnosti prostredníctvom vysokokvalitného, transformatívneho vzdelávania. Súčasne prízvukoval, že budúce smerovanie v oblasti regulácie AI (resp. adaptácie na ňu) závisí predovšetkým od tvorcov politik.

Po prestávke prišiel na rad príspevok *Persistent Identifiers and Support of their Implementation in Czechia* od Hany Heringovej z Národnej technickej knižnice v Prahe. Prezentujúca predstavila činnosti, ktorými jej inštitúcia prostredníctvom vytvorenia ústredného Národného centra pre perzistentné identifikátory cielene poskytuje administratívnu, koordinačnú, metodickú aj finančnú podporu pre zavádzanie (rozličných) trvalých identifikátorov, kompatibilných s medzinárodnými štandardmi aj dobrou praxou otvorenej vedy. Nasledovala

PODUJATIA

prezentácia od zástupkyne vydavateľstva Springer Nature, Natasche Pargas. Ako napovedal názov *Slovakia's Open Access Transformation with Springer Nature*, reč bola predovšetkým o transformačných zmluvách (Read and publish), prostredníctvom ktorých sa centrálnne umožňuje OA publikovanie pre členov zazmluvnených výskumných inštitúcií bez nutnosti ďalšieho platenia APC poplatkov za publikovanie.

Po obednej prestávke ukončili tretí ročník SOSF 2025 príspevky o občianskej vede a celkovom vývoji otvoreného publikovania na Slovensku. Katarína Skokanová z Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre prezentáciou *Citizen Science in Slovakia: preliminary results of the survey* sprostredkovala výsledky prieskumu slovenského ekosystému občianskej vedy. Bližšie informácie k niektorým slovenským projektom občianskej vedy boli počas celého podujatia prístupné prostredníctvom posterovej

sekcie. Záverečné slovo patrilo Jitke Dobbersteinovej z Centra vedecko-technických informácií SR. Jej príspevok *The development of Open Access publishing in Slovakia* sumarizoval súčasný stav otvorenej vedeckej komunikácie a najmä iniciatívy, ktorými sa CVTI SR snaží podporovať dobrú prax otvorenej vedy. Napriek parciálnym úspechom a posunom zostáva zrejmé, že strategická podpora otvorenej vedy je (nielen) na Slovensku jednou z kľúčových oblastí, ktoré môžu napomôcť v zlepšovaní domáceho aj medzinárodného vedeckého prostredia.

Prezentácie z podujatia sú dostupné v repozitári Zenodo: <https://zenodo.org/records/17798567>.

POZNÁMKY

¹ <https://www.unesco.org/en/open-science/about>

² <https://otvorenaveda.cvtisr.sk/subor-nastrojov-organizacie-unesco-pre-otvorenu-vedu/>

